

Situació actual de la Terrerola vulgar *Calandrella brachydactyla* a l'Empordà

Per Àlex Ollé

Publicacions més o menys recents on fan ressenya de l'estatus de la població de la terrerola a les comarques de l'Empordà, no són molt realistes, especialment comentaris adscrits a l'Atlas dels Ocells nidificants de Catalunya 1999-2002, on qualifica l'espècie al límit de l'extinció. Si és veritat que tant la seva distribució restringida, i el nombre tant baix del seu contingent reproductor no és el més optimista, però si tenim present la davallada de més del 95% de la població lleidatana, la de l'Empordà pot qualificar-se si més no d'estable i consolidada.

Amb anterioritat al 2006, la població de terrerola vulgar a l'interior de la plana Alt empordanesa era molt mal coneguda, i només es tenia coneixement en base a observacions puntuals. Al litoral, si es tenia més consciència de la seva situació, tant de la població del Cap de Creus com la dels Aiguamolls de l'Empordà. Per al Baix Empordà, hi havia certes ressenyes d'observacions, especialment en migració, però també d'altres citacions que invitaven a poder determinar l'espècie com a un nidificant probable, allà al baix Ter.

A partir d'aquest any, es comença a determinar la distribució de l'espècie a l'Alt Empordà. Ja al 2007 s'efectua la primera estimació dels dos nuclis localitzats. Seguint una simple metodologia d'escolta, amb un temps determinat i intentant evitar duplicacions, s'avalua la població en uns 26 mascles. A aquests se'ls hi afegeixen els tres o quatre localitzats a Cap de Creus, avaluant la població empordanesa en 29-30 parelles.

Al 2009 es realitza un seguiment de diferents espècies de caire estèpic a l'Empordà, amb una atenció especial a la terrerola. Així, als dos nuclis principals ja coneguts, se li sumen fins a tres nuclis més, tots ells més petits però ben consolidats. L'estima que se'n fa, i utilitzant la mateixa metodologia, és d'uns 54 mascles. Per aquest any, al Baix Ter es localitza un mascle canor cantant en diferents dies en un ambient òptim (Burgas com.pers.).

Enguany, al 2014, s'ha tornat a realitzar una estimació parcial en el nucli principal de l'espècie. El resultat en quant al nombre de mascles canors és molt similar al resultat obtingut durant el 2009, pel que almenys en aquest nucli, la població semblaria estable. Amb tot, s'han produït canvis en la distribució dels efectius.

Característiques de la població. Hàbitat.

L'hàbitat que ocupa la terrerola a l'Alt Empordà, difereix a la de la resta de poblacions de Catalunya. La població de l'interior de la plana empordanesa, utilitza al 100% els conreus de vinya, i el reduït de població que queda al Cap de Creus, optimitza prats o espais oberts amb poca cobertura vegetal.

Terrerola utilitzant com a posader un pilar de l'emparrat

Així doncs, més del 90% dels efectius nidifiquen en vinya, hàbitat que difereix del de la resta de poblacions catalanes (sembla que actualment també s'ha trobat en aquest hàbitat a Lleida) i és per tant, en aquest sentit, igual a les poblacions de la Catalunya nord. En altres paraules, podríem dir que la població Alt empordanesa és la continuació meridional del contingent de la Catalunya nord, població més nombrosa ara per ara, que la pròpia del principat.

Fins ara, s'estimava que les vinyes que eren ocupades per la terrerola seguien un criteri força estandarditzat en quant les seves característiques. Aquestes, obeeix a un cultiu de cep vell i sense emparrar, aspectes que tenen plantacions que solen superar els vint anys de plantació. Tenen per lo general un maneig prou respectuós amb el medi, minimitzant productes fitosanitaris i l'utilització de tractors. No obstant, no sempre és així, i depèn de l'agricultor.

Gràcies a l'esforç que es fa des de l'associació naturalista IAEDEN en temes de custòdia agrària, s'ha fet seguiment d'algunes vinyes. Alguns dels terrenys estudiats han sigut dins la població on tenim el nucli més gran, estimat el 2009 amb 19 mascles. Tot i que l'estima poblacional ha sigut similar, ha sorprès gratament certs aspectes que desmenteixen el que fins ara es tenia en l'optimització de l'hàbitat per part de les terreroles.

El fet és que s'ha detectat una alta presència de terreroles en una vinya de menys de quatre hectàrees de nova plantació (de menys de cinc anys), i amb els nous estàndards de plantació, és a dir, vinya emparrada. Val a dir que al 2009 era un altre tipus de cultiu i per tant la terrerola no hi tenia presència. A priori semblaria que és una vinya convencional a les altres que vesteixen el nostre paisatge, però la diferència n'és el maneig i no l'aspecte.

Vinya jove emparrada en propietat de La Vinyeta, amb maneig ecològic.

Els camps cultivats de La Vinyeta, són ecològics, i utilitzen merament sulfats de coure i calç, a més de feromones per a la confosució sexual. No utilitzen ni herbicides, ni insecticides, ni fungicides. Tot i estripar el sòl dels passants amb tractor, la neteja de vegetació entre els peus dels ceps es fa de manera més manual, amb motocultor, i abans de finalitzar el maig. Tots aquest aspectes són bàsics per entendre l'èxit d'ocupació en aquesta vinya "moderna", i alhora que beneficiosa per a la terrerola i tota la biodiversitat en general. Lògicament, amb un maneig ecològic la producció és més baixa, però no cal dir que de molta més qualitat. Els grans de raïm no creixen atapeïts com la resta, i queden més ventilats, fent que no s'hagi de fer ús de fungicides. Les terreroles tenen un hàbitat idoni per a fer-hi niu sense que aquests siguin destruïts, amb insectes dels que poder-s'hi alimentar. I no només les terreroles, sinó que les densitats de cogullades són molt més altes que en qualsevol altra vinya del voltant, de maneig "químic".

La presència cada cop més rar de ceps vells i de maneig semi-ecològic, va essent substituït per vinya nova i emparrada, per tal de poder introduir les pràctiques més modernes utilitzades en l'actualitat i així treure la màxima productivitat dels ceps. Semblava que aquesta seria la mort silenciosa de la terrerola a l'Empordà. No obstant, el maneig ecològic de la vinya és la nova esperança que s'obre per l'espècie. Cal potenciar al màxim aquest tipus de maneig, tant a l'interior de la plana com al Cap de Creus, per tal de que la població continuï existint en un futur pròxim.

Agraïr a en Josep Serra de La Vinyeta la seva tasca i explicacions sobre el maneig de les vinyes.

Curcó, A. i Estrada, J. 2004. In Estrada, J., Pedrocchi, V., Brotons, Ll. i Herrando, S. (eds) 2004. *Atles dels ocells nidificants de Catalunya 1999-2002*. Institut Català d'Ornitologia (ICO)/Lynx Edicions, Barcelona.

Ollé, À. 2008. La terrerola vulgar a la província de Girona. *Annals de l'Institut d'Estudis empordanesos* 39: 153-158.

Ollé, À., Álvarez, C., Barriocanal, C., Bertran, M., Budó, J., Burgas, A., Capalleras, E. i Campsolinas, A. 2009. *Espècies d'aus nidificants prioritàries a l'Empordà 2009. Informe IV*. Comitè Avifaunístic Empordanès (CAE). <http://www.comiteempordanes.org>

Servei de Protecció de Fauna, Flora i Animals de Companyia, Direcció General de Medi Natural i Biodiversitat, Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural, Generalitat de Catalunya.